

'Onderzoekers moeten beste methoden en technieken toepassen'

'De moeite die gestoken is in het verzamelen en digitaliseren van deze bronnen schept een morele verplichting bij de onderzoekers die er gebruik van maken, om bij hun analyse de beste methoden en technieken toe te passen'. Dat zegt Richard Zijdemans, een van de onderzoekers die op een speciaal symposium analyses presenteerden op basis van de digitale volkstellingen.

Op vrijdag 29 september organiseerden DANS en het CBS het symposium, getiteld *Uitgeteld & Ingevoerd: Analyse van de Nederlandse volkstellingen 1795-2001*. Aanleiding was het afronden van de digitalisering van de Nederlandse volkstellingen in het kader van het project *Life Courses in Context*.

Zijdemans studeerde sociologie aan de Universiteit van Utrecht en is momenteel aio aan het Interuniversitair Centrum voor Sociaal-Wetenschappelijke Theorievorming en Methodenontwikkeling (ICS). Zijn onderzoek richt zich op veranderingen in de sociale mobiliteit tijdens de industrialisatie. Daarbij kan hij voor het eerst gebruik maken van historische data op individueel en gemeenteniveau die een gedetailleerde analyse van regionale verschillen mogelijk maken.

Op het symposium kwam sociale mobiliteit in Zijdemans presentatie aan de orde aan de hand van de beroepsoverdracht van vader op zoon. Hij toetste verschillende theorieën

FOTO P.E.A. DÜRR

Socioloog Zijdemans: Geen strijd nodig tussen kwalitatieve en kwantitatieve stromingen

door middel van een multiniveau analyse die gebruikt maakt van zowel *Life Courses* als contextuele data, onder andere afkomstig uit de gedigitaliseerde volkstellingen. De socioloog is blij

dat deze data nu digitaal beschikbaar komen. Naast de gegevens afkomstig uit de Historische Steekproef Nederland (HSN) en de gedigitaliseerde Volkstellingen gebruikt hij nog verschillende andere bronnen zoals jaarverslagen van de PTT, verslagen betreffende het onderwijs en van de Dienst voor het Stoomwezen.

Richard Zijdemans vindt niet dat het verschil tussen de kwalitatieve en kwantitatieve wetenschappelijke stromingen tot strijd hoeft te leiden. Verwijzend naar het interview met prof. Engelen in de vorige aflevering van *e-data@research* benadrukt hij dat kwalitatief onderzoek goed geschikt is om mechanismen in kaart te brengen en op basis daarvan theorieën te vormen. Kwantitatief onderzoek is juist weer geschikt om op grote schaal en op een veel hoger niveau die theorieën of mechanismen te onderzoeken. Dat daarbij de menselijke kant van de zaak naar de achtergrond verdwijnt, vindt Zijdemans logisch. (Luuk Schreven)

Hollanders wel of niet op drift?

Migratie en demografische ontwikkelingen in Holland in de 19de en 20ste eeuw; dat was het onderwerp van een symposium op 6 oktober in Den Haag. Voor een groot aantal van de gepresenteerde onderzoeken was de Historische Steekproef Nederland (HSN) de belangrijkste bron.

Het gepresenteerde onderzoek riep vele vragen uit het publiek op en daarmee ontstond een levendig symposium. De vragenstellers putten regelmatig uit hun persoonlijke ervaring of kennis om beweringen van de onderzoekers bij te vallen of juist ter discussie te stellen. Zo werd de aanname dat de regel van gelijke erfdeling in Kennemerland ook voor meisjes opging door een participant stellig tegengesproken. Ook de gedachte dat de Hollanders op drift waren zoals de titel van het symposium suggereerde, werd door een aantal sprekers betwijfeld en zelfs ontkend. In zijn studie over verwantschap en migratie van Akersloters zag Jan Kok nog geen drie procent buiten Noord-Holland terecht komen en minder dan

twee procent in het verre buitenland.

Onderzoekers en reacties van het publiek lieten zien dat de levensloopbenadering niet hoeft te onttaarden in kille cijfermatige exercities. Naast statistische analyses van het materiaal werden ook talloze individuele levenslopen geschetst die tot de verbeelding spreken. De kracht van dit onderzoek zit in generalisaties op basis van individueel materiaal. Zo konden Ulbe Bosma en Kees Mandemakers aantonen dat de 'Oost-Indië-gangers' geen proletarische of agrarische achtergrond hadden maar dat het eerder om stedelijke, geschoolde arbeiders en zelfstandigen ging. Henk Laloli zag in de levenslopen van losse arbeiders en havenarbeiders van Amsterdam enig perspectief, omdat een deel er in slaagde zich te ontworstelen aan de krotten van de oude stad en te verhuizen naar de 19^e of 20ste eeuwse wijken.

Alle onderzoekers bleken complexe databases te hebben aangelegd, waarmee de digitale historicus realiteit geworden is. (Henk Laloli)

<http://www.iisg.nl/~hsn/news/hollandersopdrift.php>

DONOR-project afgerond, toekomst onduidelijk

'In de toekomst zal kennisdeling steeds belangrijker worden. Deze ontwikkeling moet ondersteund worden met ICT-tools. Er ligt nu een prototype klaar om met die kennisdeling aan de slag te gaan. Het zou ontzettend jammer zijn en kapitaalvernietiging betekenen als niemand dit oppakt'. Dat zegt Lisette Bros, projectleider van DONOR (Data Onderwijskundig Nederland Online Research). Dit project uit het SURF-programma Digital Academic Repositories (DARE), is uitgevoerd bij de Radboud Universiteit en maakt onderwijsdatabestanden die in onderzoek zijn of worden geproduceerd, online toegankelijk.

'Uit wetenschappelijk oogpunt moet elk onderzoek repliceerbaar zijn', aldus Bros, 'Daarom hebben we in het kader van het DONOR-project faciliteiten ontwikkeld waarmee onderzoekers hun data kunnen documenteren en archiveren in een zogenaamd e-depot.' De data blijven

hierdoor beschikbaar voor andere onderzoekers.

Om de beschrijving van onderzoeksdata te automatiseren, is er een DONOR-tool in Java ontwikkeld. 'Doel van de tool is om bestanden in e-depots te kunnen deponeren met uitgebreidere metadata dan de gebruikelijke bibliografische kenmerken', zegt ICT-specialist Jaap van der Linden. De DONOR-tool is gebaseerd op het open source-systeem DSpace, een systeem dat onder andere wordt gebruikt om publicaties in repositories te zetten. Van der Linden: 'Aan DSpace is een extra niveau toegevoegd waardoor onderzoekers ook afzonderlijke variabelen kunnen beschrijven.'

De toekomst van de tool is nog onduidelijk. De bestandsinventarisatie die daarnaast binnen het project werd uitgevoerd, is in DARENET opgenomen en diverse databestanden zijn via DANS beschikbaar. (Luuk Schreven)

www.donoronline.nl en www.darenet.nl

Archiveren van Digitaal Academisch Erfgoed

Verschillende organisaties bieden richtlijnen voor digitale archivering binnen instellingen: in Nederland bijvoorbeeld het Bureau Digitale Duurzaamheid van het Nationaal Archief, in Engeland de *Digital Preservation Coalition*. Deze richtlijnen zijn echter opgesteld om lopende zaken te archiveren. Voor retroarchivering van digitale informatie is nu door DANS de zogenaamde ADA-methode ontwikkeld, die wordt beschreven in het tweede deel van de reeks *DANS Studies in Digital Archiving*.

De ADA-methode is tot stand gekomen uit een samenwerking tussen het Meertens Instituut en het voormalige Nederlands Historisch Data

Archief (NHDA, vorig jaar opgegaan in DANS). Het NHDA was wel beleidsmatig met digitale duurzaamheid bezig geweest, maar niet met de praktische uitwerking daarvan. Het Meertens Instituut bood de gelegenheid voor die uitwerking. Volgens auteur Tjalsma bevond zich bij het Meertens Instituut 'letterlijk een kast met oude bestanden. Van daaruit ontstond op een gegeven moment de vraag om die te inventariseren en archiveren.' Met een subsidie van SURF kon het ADA-project worden gerealiseerd.

Zowel het NHDA als het Meertens Instituut heeft concrete resultaten met het project behaald. Voor het Meertens Instituut zijn niet alleen belangrijke databestanden behouden gebleven die anders verloren waren gegaan, maar ze zijn ook gedocumenteerd en daardoor beter bruikbaar. Het NHDA heeft geleerd hoe je digitale retroarchivering aan moet pakken. Er is een standaard ADA-aanpak in zeven fases gedefinieerd die in de publicatie wordt beschreven, en die nu door DANS wordt aangeboden. DANS heeft de ADA-aanpak gebruikt in het project 'e-depot Nederlandse Archeologie' en onderzoekt met welke andere kandidaten een ADA-project kan worden opgestart. (Luuk Schreven)

Archiveren van Digitaal Academisch Erfgoed
Onder redactie van Heiko Tjalsma

DANS studies in digital archiving 2

Uitgave *DANS Studies in Digital Archiving 2*

COLOFON

e-data@research is het kwartaalblad over data en onderzoek in de alfa- en gammawetenschappen, verschijnend onder auspiciën van DANS, het Huygensinstituut, het Internationaal Instituut voor Sociale Geschiedenis en de Vereniging voor Geschiedenis en Informatica. *e-data@research* is ook een voortzetting van *Historia@Informatica* en van *Data News - Steinmetz Archive*. Toezending kosteloos aan relaties van de stakeholders en op verzoek aan studenten in de alfa- en gammaringingen. Oplage: 6500.

e-data@research is online te raadplegen op www.edata.nl

Uitgever: Edita-KNAW, Postbus 19121, 1000 GC, Amsterdam

Redactieadres: Postbus 93067, 2509 AB Den Haag; Anna van Saksenlaan 51, 2593 HW Den Haag; T (070)3494450 F (070)3494451 E edata@dans.knaw.nl

Redactie: Peter Boot, Martijn de Groot (hoofd/eindredacteur a.i.), Marien van der Heijden, Jetske van der Schaaf, Luuk Schreven.

Aan dit nummer werkten mee:

Christiaan van Bochove, Tom Brink, Peter Doorn, Tom van Dijk, Bert van Elsacker, Henk Harmsen, Lex Heerma van Voss, Peter Kegel, Henk Laloli, Heleen van Luijn, Laurents Sesink, Milco Wansleben.

Redactiesecretariaat: Lucas Pasteruening, Jetske van der Schaaf

Pre-press, productie en vormgeving: Edita-KNAW
Druk: PlantijnCasparie, Almere
ISSN: 1872-0374